

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІPROBLEMS AND PROSPECTS OF THE DEVELOPMENT
OF THE DIGITAL ECONOMY IN UKRAINE

УДК 331.101.262

DOI: <https://doi.org/10.32782/dees.2-25>**Бензарь А.С.¹**доцент кафедри економіки
та менеджменту,
Західнодонбаський інститут
ПРАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія
управління персоналом»**Пестова О.А.²**доцент кафедри економіки
та менеджменту,
Західнодонбаський інститут
ПРАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія
управління персоналом»**Benzar Anatolii**Higher Education Institution
«Interregional Academy
of Personnel Management
Zakhidnodonbaskyi Instytut»**Piestova Oksana**Higher Education Institution
«Interregional Academy
of Personnel Management
Zakhidnodonbaskyi Instytut»

У статті розглянуто сучасний стан економічного розвитку України, що характеризується істотним впливом цифровізації та визначено основні чинники та підстави розвитку цифрової економіки, а також готовності нашої держави до запровадження та використання цифрових технологій. У нових умовах та країна отримує переваги в результаті технологічних і цифрових інновацій, в якій розвиваються, взаємодіють, удосконалюються і зростають усі складові економіки. Саме тому сучасний етап розвитку в період воєнного стану для України, пов'язаний з безальтернативністю пошуку та переходу на нову модель економічного розвитку, в основу якої покладено використання інтелектуального і творчого потенціалу людської особистості. Для того, щоб країна посіла не останнє місце у глобальній цифровій економіці, особлива увага має приділятися ІТ-галузі та її можливостям.

Ключові слова: цифровізація, антикорупційні реформи, ІТ-галузь, експорт комп'ютерних послуг, ІТ-стартапи, Дія.City.

The article examines the current state of Ukraine's economic development, which is characterized by the significant impact of digitalization, and defines the main factors and grounds for the development of the digital economy, as well as the readiness of our state for the introduction and use of digital technologies. In the new conditions, the country will receive advantages as a result of technological and digital innovations, in which all components of the economy develop, interact, improve and grow. That is why the current stage of development in the period of martial law for Ukraine is connected with the lack of alternative search and transition to a new model of economic development, which is based on the use of the intellectual and creative potential of the human personality. In order for the country to occupy not the last place in the global digital economy, special attention should be paid to the IT industry and its opportunities. There is a need to use digital data as a resource that will provide an opportunity to significantly increase productivity, the value of goods and services, and build a digital society. Increasingly, society intensively and productively uses digital technologies for its own needs, as well as for the achievement and implementation of common economic, social and public goals. However, there are many problems in Ukraine that prevent the development of digital trends and the transformation of the Ukrainian economy into a digital one. An important feature of today is the rapid increase in digital divides, which create the danger of further falling behind developing countries. And this primarily concerns Ukraine. For any country, the production sector and maintaining its own technological level is a strategically important national task for the development of the economy, the service sector and ensuring the growth of incomes and national well-being. The purpose of the article is to analyze the target motivational scenario of the state of stimulation and development of digital technologies, which are capable of rapidly increasing the productivity and efficiency of the economy and business.

Keywords: digitalization, anti-corruption reforms, IT industry, export of computer services, IT startups, Diia.City

Постановка проблеми. Актуальні виклики, що постають перед українським суспільством: економічна криза, пандемія Covid-19, збройний конфлікт, боротьба з корупцією, недосконалість державного управління, децентралізація влади, перехід до автоматизації та цифровізації та багато інших проблем вимагають невідкладної уваги, перезавантаження задля швидкої адаптації до непередбачуваних обставин. Застосування цифрових технологій для досягнення стратегічної цілі нашої держави – збільшення ВВП до 1 трильйона доларів вимагає нових підходів до дослідження стимулювання розвитку цифрової економіки України. Виникає необхідність використання цифрових даних як ресурсу, що надасть можливість істотно підвищити продуктивність, цінність товарів та послуг, побудувати цифрове суспільство. Дедалі більше суспільство інтенсивно та продуктивно використовує цифрові технології для власних потреб, а також для досягнення та

реалізації спільних економічних, суспільних та громадських цілей. Проте, в Україні є багато проблем, які перешкоджають розвитку цифрових трендів та трансформації української економіки в цифрову.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Цифровізація є одним із головних факторів зростання світової економіки в найближчі 5-10 років і стає предметом дослідження вчених та практиків, що відображають це у своїх наукових працях. Цифровізацію вивчають такі іноземні та вітчизняні автори: Крячко М.В., Черняєв Є.В., Штепа С.С., Федієнко О.П., Соха Р.В., Васильєв І.С., Ларін С.М., Подгорна В.О., Мисник Н.О., Яворський А.С., Підгайник Є.С., Васюк К.М., Самоходський І.С.

Мета статті полягає в аналізі цільового мотиваційного сценарію держави стимулювання та розвитку цифрових технологій, які здатні стрімко збільшувати продуктивність та ефективність економіки та бізнесу.

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0943-0109>

² ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2473-1089>

Виклад основного матеріалу. Необхідність впровадження в Україні національних, регіональних, місцевих програм розвитку та економічної стратегії сталого розвитку зумовлена чинниками внутрішнього і зовнішнього характеру. Проєкт «Стратегії сталого розвитку України» «є політичною та практичною моделлю розвитку, яка орієнтована на досягнення оптимального балансу між трьома складовими розвитку – економічною, соціальною та екологічною» [6].

Зараз Україна поступово звикає до нової реальності, в якій відбувається повне розбалансування вищезазначених складових. Військова агресія Російської Федерації проти України триває вже понад двісті днів, і за цей час на воєнні рейки довелось встати не лише оборонній промисловості, а й багатьом галузям економіки. Тому, нашій державі необхідно акцентувати увагу на стимулюванні нових моделей економічно-соціального розвитку, відповідаючи на основні питання: як буде трансформуватися економіка під час війни, чого чекати у найближчому майбутньому та як розвивати нову післявоєнну економіку.

Аналітичний центр Віденського інституту економічних досліджень (WIIW) вважає, що «на регіони, які безпосередньо постраждали від війни, припадає близько 29% продукції України», і що «економічна активність у цих районах більш-менш припинилася» [11].

Згідно з опитування НБУ, «30% фірм по всій країні повністю припинити виробництво, а ще 45% скоротили випуск продукції» [20]. Світовий банк вважає, що «у 2022 році ВВП скоротиться на 45%» [23].

Розрахунки Уряду України співпадають з даними оцінки дослідників світової мережі економістів Centre for Economic Policy Research – «загальна вартість відновлення України після війни становить 200-500 мільярдів євро (220–540 мільярдів доларів)» [24].

Величезним завданням є відновлення та реконструкція України у супроводі з антикорупційними реформами, які передбачають розвиток усіх її територій та всіх секторів економіки. На шляху набуття членства України в Євросоюз, наша держава має виконати багато вимог, однією з них інтенсивна боротьба с корупцією.

Згідно даних індексу сприйняття корупції за 2021 рік, Україна здобула 32 бали із 100 можливих у рейтингу серед 180 країн світу [8], тобто показник знизився на один бал у порівнянні з 2020 роком. Загалом за останні десять років даний індекс збільшився на шість балів (див. рис. 1).

Дані в період з 2012 по 2020 роки рівня корупції в Україні та рівня довіри громадян і бізнесу до влади досить на низькому рівні, це свідчить про період довгострокового застою, тому що багато важливих антикорупційних завдань зараз на паузі або навіть регресують. Для подолання застою необхідна перебудова української економіки, багато чого доведеться змінити, адже добробут і можливості кожного українця також залежать від рівня корупції.

Неурядова міжнародна організація боротьби з корупцією та дослідження рівня корупції по всьому світу Transparency Internations у своєму дослідженні розглянула, що вплинуло на показники індексу сприйняття корупції у 2021 році та запропонувала рекомендації для покращення ситуації до кінця 2022 року, а саме:

- завершити конкурси й обрати професійних, незалежних і добросовісних керівників органів антикорупційної екосистеми;
- ухвалити державну Антикорупційну стратегію та програму і її імплементації;
- провести реформу конституційного правосуддя висновків, наданих Венеційською комісією;
- забезпечити прозорий облік державної власності та продовжити курс на приватизацію;

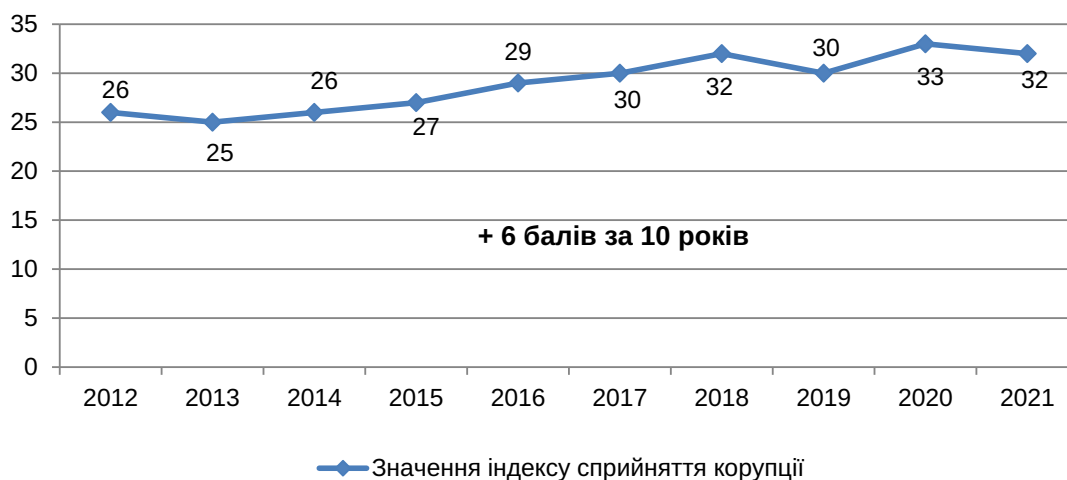

Рис. 1. Індекс сприйняття корупції в Україні за 2012–2021 роки

Джерело: складено автором за [16]

– мінімізувати ризики ухвалення законопроектів, які виводять закупівля з-під дії Закону України «Про публічні закупівлі» [16].

Ці поради будуть корисні для нашої держави і допоможуть сприяти захисту прав людини та стимулювати подальший розвиток демократії.

Проблеми з економікою, щоденні витрати України з державного бюджету, пов'язані з війною з РФ, за інформацією від глави Уряду Дениса Шмигала, «становлять близько 2 млрд. грн., водночас загальні втрати нашої держави щодня, пов'язані з руйнуванням інфраструктури та втратою економічного потенціалу, становлять до 4 млрд. доларів на день» [27].

Для успіху реконструкції нашої держави вирішальне значення матиме політична підтримка складних реформ, як можливість зробити економіку більш сучасною та конкурентоспроможною через шлях до членства в ЕС. Як зазначає головний економіст Європейського банку реконструкції та розвитку, «краса вступу в ЕС полягає в тому, що воно створить в Україні консенсус щодо кінцевої точки хворобливого процесу реформ і зафіксує напрям реформ» [19].

Щоб воювати та перемагати країні потрібна економіка, що працює з великою кількістю інформаційних технологій. І тут сфера ІТ може суттєво допомогти.

Згідно даних Державної служби статистики, ще у довоєнні часи – за 2021 рік ІТ-індустрія принесла в економіку України майже 7 млрд. валютної виручки, сплатила 23,5 млрд. грн. податків та понад 4% ВВП [12].

Тобто, українська ІТ-галузь зросла втричі за останні шість років та вийшла на перше місце за обсягом експорту послуг (понад 5 млрд дол. на рік) і стала одним із найбільшим експортером ІТ-послуг в Європі.

Експорт комп'ютерних послуг з України зростає в середньому на 27% щорічно (див. рис. 2). За період з 2018 по 2021 роки надходження зросли вдвічі.

За джерелами Опендатабот (див. рис. 3), «основними драйверами зростання є США (40% експорту) і Велика Британія (10%)» [14].

Дані рис. 2, 3 свідчать про те, що ІТ-сектор в Україні продовжує розвиватися і порівняно із країнами-партнерами з експорту комп'ютерних послуг наша держава залишається привабливим центром діяльності.

Основні джерела експортних надходжень в період воєнного стану у зоні високого ризику. Тисячі підприємств зупинили свою роботу через війну, відповідно мільйони людей втратили роботу.

Як зазначає науковець Богдан Т., «за чотири місяці 2022 року вартісні обсяги експорту товарів з України скоротилися майже на 12% відносно аналогічного періоду попереднього року. Найбільш вагомими позиціями скорочення українського експорту стали чорні та кольорові метали, продовольчі товари, включаючи експорт зернових, олій, жирів і продукції харчової промисловості, а також продукція хімічної промисловості та машинобудування» [9].

Хоча, за даними Державної служби статистики, «експорт послуг в Україні за період воєнного стану збільшився на 5,3%» [12]. Серед цих послуг основне місце посідає ІТ-індустрія, яка продовжує постійно працювати на відновлення робочих місць, внутрішній попит на товари і послуги, волонтерську допомогу армії, лікарям, рятувальникам. Тобто, ІТ-сектор є постачальником зовнішніх (експортних) надходжень в економіку України для підтримки нашої боєздатності та перемоги.

За даними Державної служби статистики, «кількість нових фізичних осіб-підприємців, що

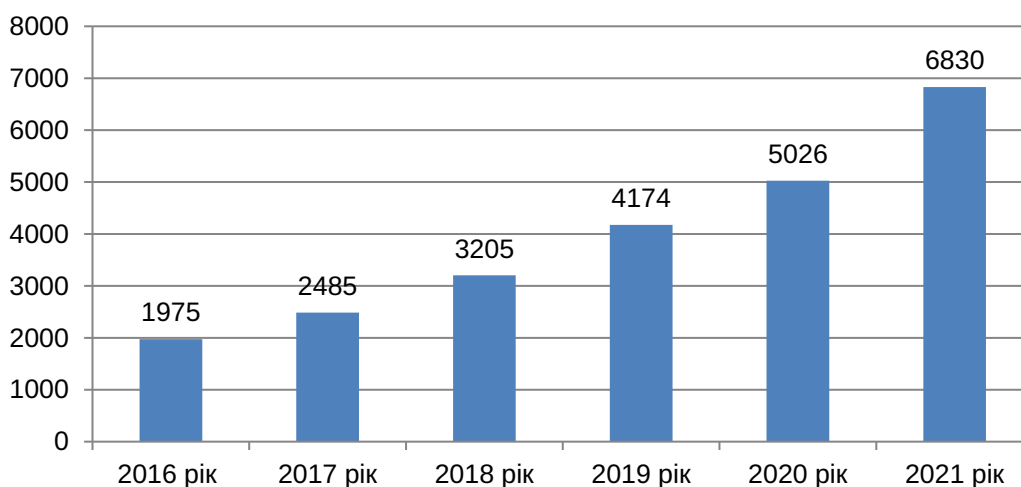

Рис. 2. Експорт комп'ютерних послуг з України за 2016–2021 рр., млн дол. США

Джерело: складено автором за [14]

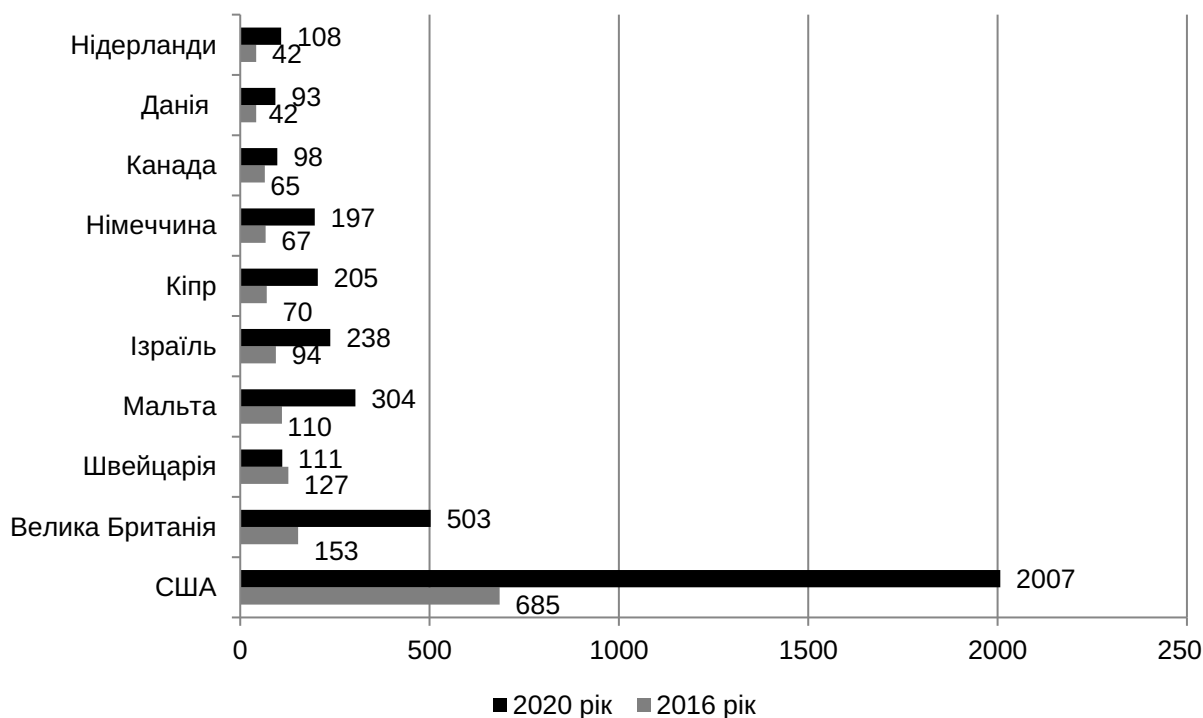

Рис. 3. Основні топ-партнери України з експорту комп'ютерних послуг за 2016 та 2020 роки, млн дол. США

Джерело: складено автором за [14]

спеціалізуються на комп'ютерних та інформаційних послугах за період з 2020 по 2021 роки стала більше на 40%, а кількість ІТ-компаній також зросла: на 22% – комп'ютерними послугами, на 10% – з інформаційними» [12].

Тобто, ІТ-сектор в Україні продовжує розвиватися, а держава має бути вкрай зацікавлена у тому, щоб усередині країни реєструвалися та розроблялися свої ІТ-продукти, адже ІТ-стартапи можуть приносити великі прибутки у вигляді майбутніх податків та інвестицій. Як зазначив співзасновник та керівник сайту Work.ua Артур Міхно, «для цього необхідне формування максимально захищеного правового поля, спрощення та зниження податків для продуктивних ІТ-компаній, а, можливо, і повне звільнення від них на початкових етапах» [15].

Влітку 2021 року в парламент України було подано законопроект 4303-Д «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», який 15 липня 2021 року Верховна Рада ухвалила як Закон 1667-XXI та запровадила спеціальний правовий режим «Дія.City», шляхом створення сприятливих умов для ведення інноваційного бізнесу, залучення інвестицій, розбудови цифрової інфраструктури та залучення талановитих фахівців [5].

Як зазначив віцепрем'єр-міністр цифрової трансформації Михайло Федоров, «у нас на сьогодні є концепція, в яку ми віримо і яка допоможе створити найкращий у світі податковий режим. Ми порахували, що податкова система у «Дія.City» допоможе зменшити податкове навантаження,

якщо оплачувати податки «у білу», у п'ять разів. Це унікальна можливість для нашої країни, і нам потрібно її якісно реалізувати» [22].

Закон 1667-XXI «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» [5] зробив свої корективи у Цивільний кодекс України [26], Кодекс законів про працю України [17], Господарський кодекс України [10], Кодекс з процедур з банкрутства [18], Закон України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [2], Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» [4], Закон України «Про адміністративні послуги» [1], Закон України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» [3], Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [7] та багато інших законів.

Ці корективи та ряд заходів, які передбачено у Законі «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» сприятимуть розвитку ІТ-індустрії, зокрема, запровадження гіг-контрактів – «особливої форми залучення спеціалістів, яка поєднує в собі ознаки трудового та цивільно-правового договору» [5]. Тобто, співробітників не запрошують у штат, а приймають на визначені строки на конкретні проекти, де вони вирішують поставлені задачі.

Якщо порівнювати гіг-контракт з трудовим договором, то перший є більш гнучким та мобільним способом взаємодії, ніж другий. Запровадження гіг-контрактів націлене на стимулювання

розвитку цифрової економіки, що сприятиме залученню талановитих працівників та підвищить їх ефективність.

На сьогодні додатком «Дія» користуються більше 5 мільйонів осіб, а Україна стала першою в світі країною, яка запустила цифрові паспорти. В Мінцифрі кажуть, що «вже запроваджені електронні послуги заощадили державі і громадянам 495 млн грн, а антикорупційний ефект склав 841 млн грн» [25].

Українська ІТ-галузь складається з двох частин: сервісні та продуктові компанії; окремою галуззю є R&D-центри – компанії, які належать іноземній продуктивній компанії і ведуть розробку тільки в її інтересах.

Офіс ефективного регулювання BRDO дослідив 213 компаній з рейтингу роботодавців сайту dou.ua і категоризував їх відповідно до інформації на веб-сайтах, базі даних Crunchbase та інших джерелах інформації (див. табл. 1) [13].

Згідно отриманих даних можна зробити висновок, що частка продуктивних компаній значно менша серед великих компаній (більше 800 співробітників).

За даними державного порталу 360 Tech Ecosystem Overview [21], в Україні діють від 1000 до 1800 продуктивних компаній, які займаються розробкою та реалізацією власних ІТ-продуктів; у них працює від 30 до 71 тисяч осіб.

У віковому розрізі ІТ-галузь представлено переважно молодим поколінням: 45% – це 18–30 річні спеціалісти; кожному третьому від 31 до 40 років, ще 15% – від 41 до 50 років [21].

Нерівномірний географічний розподіл учасників ринку – особливість української ІТ-індустрії.

Найбільше число працівників – 85% цієї галузі зосереджено в п'яти великих містах України: Києві, Дніпрі, Харкові, Одесі та Львові (див. табл. 2).

Дані табл. 2 свідчать проте, що війна в Україні внесла свої корективи, багато ІТ-спеціалістів виїхали за кордон (4% до Польщі, близько 1% – до Німеччини, Іспанії та Португалії), інші перемістилися у більш спокійні регіони країни.

Хоч Україна і має високий рівень людського потенціалу у сфері ІТ-послуг, проте 90% українських ІТ-спеціалістів працюють на засадах аутсорсингу і не є розробниками власних ІТ-продуктів. Цей факт пов'язаний з низьким рівнем заробітних плат, а західні замовники вибирають співпрацю з Україною за дешеvu вартість розробки.

Рентабельність сервісного ІТ бізнесу в нашій державі залишається низькою – 10%-15%-33%, але попри такі показники, Україна затребувана саме в сервісній індустрії і щорічно приносить країні 4,5 млрд доларів валютної виручки. Саме в умовах воєнного стану, цифровий ринок допомагає частково вирішити питання проблем зайнятості, падіння платоспроможного попиту населення, еміграції кваліфікованої робочої сили.

Висновки. Отже, стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні є перманентним процесом, який стосується розвитку різноманітних ІТ-секторів та реалізації можливості автоматичного управління системою господарської діяльності і ресурсами країни в різних галузях на різних рівнях. Під впливом цифровізації за рахунок технологічної революції трансформуються виробничі і бізнес-процеси задля отримання нових можливостей для зростання ефективності усіх традиційних

Таблиця 1

Частка компаній ІТ-галузі на ринку України

ІТ-галузь \ Кількість співробітників	80-200 співробітників	200-800 співробітників	800+ співробітників
Продуктові	20%	20%	6%
Сервісні	67%	59%	82%
R&D-центри	13%	21%	12%

Джерело: [13]

Таблиця 2

Географія розташування зареєстрованих ІТ-компаній, %

Видання, рік \ Місто	Київ	Харків	Львів	Дніпро	Одеса	Вінниця	Запоріжжя	Миколаїв	Івано-Франківськ	Тернопіль / Житомир	Інші регіони
DOU (2015)	46,6	12,6	9,9	7,9	5,5	1,8	1,3	1,1	1,1	0,8	7
DOU (2019)	42	15	13	7	5	-	-	-	-	-	14
DOU (2022)	26	2	19	5	4,5	-	-	-	-	-	25,4

Джерело: [13]

галузей та компаній. Цифрова економіка призводить до значної трансформації ринку праці, формує нову соціально-трудова структуру, яка характеризується інноваційними формами зайнятості, відмінних від існуючих, особливо в складному для українського суспільства періоді воєнного становища в країні. Ці важкі часи тягнуть за собою зміни у змісті процесу праці, його організації, соціально-трудова відносинах, а також потребують побудови принципово нових компетенцій працівника. Статистичні дані доводять, що Україна має високий рівень людського потенціалу у сфері ІТ-послуг, це обумовлено певним рівнем освіти, а також можливістю мати свободу у цифровій зайнятості на глобальному ринку праці, особливо в умовах воєнного стану, саме цифровий ринок праці допомагає вирішити проблеми зайнятості, падіння платоспроможного попиту населення та еміграції кваліфікованої робочої сили. Проте 90% українських ІТ-спеціалістів працюють не як розробники власних ІТ-продуктів, а на засадах аутсорсингу, виконуючи роботу для іноземних замовників. Ключовими факторами, що обумовлюють такий стан речей, є низький рівень оплати праці, складності ведення власного цифрового бізнесу та високий рівень корупції. Беручи це до уваги в Україні з'являється новий орган виконавчої влади – Міністерство цифрової трансформації, яке запровадило спеціальний правовий та податковий простір «Дія.City», який націлений на створення сприятливих умов для ведення інноваційного бізнесу, залучення інвестицій, розбудови цифрової інфраструктури та залучення талановитих фахівців. Втілення в життя цього режиму надасть можливість вдосконалити нормативно-правову базу, забезпечити цифровізацію всього суспільства. Тому для України наразі є актуальним перегляд та переоцінка стратегічних пріоритетів та створення непереборних розривів в конкурентоспроможності створюваних продуктів і послуг в країні та світі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Про адміністративні послуги: Закон України: Відомості Верховної Ради, 2013, № 32, ст. 409. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (дата звернення: 19.10.2022).
2. Про державну допомогу суб'єктам господарювання: закон України: Відомості Верховної Ради, 2014, № 34, ст. 1173. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (дата звернення: 28.09.2022).
3. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності: Закон України: Відомості Верховної Ради України, 2005, № 48, ст. 483. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text> (дата звернення: 04.08.2022).
4. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності: Закон України: Відомості Верховної Ради України, 2007,

№ 29, ст. 389. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (дата звернення: 10.10.2022).

5. Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні: проект Закону від 02.11.2020 № 4303. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70298 (дата звернення: 21.10.2022).

6. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року: Закон України від 07.08.2018 № 9015. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A?an=332> (дата звернення: 14.09.2022).

7. Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю: Закон України: Відомості Верховної Ради, 2018, № 13, ст. 69. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (дата звернення: 22.09.2022).

8. Без прогресу – Україна в індексі сприйняття корупції-2021: веб-сайт. URL: <https://ti-ukraine.org/news/bez-progresu-rezultat-ukrayiny-v-indeksi-sprinyattya-koruptsiyi-2021/> (дата звернення: 03.10.2022).

9. Богдан Т. Платіжний баланс України: основні вектори змін: веб-сайт. URL: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/519139_platizhniy_balans_ukraini_osnovni.html (дата звернення: 19.10.2022).

10. Господарський кодекс України: Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення: 23.10.2022).

11. Данилишин Б. Інфляційні процеси в Україні і світі та їх перспективи: веб-сайт. URL: https://lb.ua/blog/bogdan_danylysyn/513069_inflyatsiyni_protsezi_ukraini_i_sviti.html (дата звернення: 23.09.2022).

12. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 04.09.2022).

13. Державний портал 360 Tech Ecosystem Overview: веб-сайт. URL: <https://techecosystem.gov.ua/product-companies> (дата звернення: 22.08.2022).

14. Експорт ІТ-послуг в Україні зріс за три квартали на 35%. Опендатабот: веб-сайт. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/it-export> (дата звернення: 24.09.2022).

15. Ізвозікова А. Експорт ІТ-послуг в Україні зріс за 9 місяців на 35%. Опендатабот: веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/180773-eksport-it-poslug-v-ukraini-zris-za-9-misaciv-na-35-opendatabot/> (дата звернення: 21.10.2022).

16. Індекс сприйняття корупції у світі: веб-сайт. URL: <https://cpi.ti-ukraine.org> (дата звернення: 10.10.2022).

17. Кодекс законів про працю України: Закон № 322-VIII від 10.12.71 ВВР, 1971, додаток до № 50, ст. 375 із змінами, внесеними згідно з Указами Президії ВР Української РСР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 13.08.2022).

18. ОКодекс України з процедур банкрутства: Відомості Верховної Ради, 2019, № 19, ст. 74. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 20.08.2022).

19. Коломієць Д. Україна – ЄС: що ми маємо зробити у статусі кандидата і коли можливий вступ в Євросоюз: веб-сайт. URL: <https://suspilne.media/253476-ukraina-es-so-mi-maemo-zrobiti-u-statusi->

kandidata-i-koli-mozlivij-vstup-v-evrosouz/ (дата звернення: 20.08.2022).

20. Кон'юнктурні опитування: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbusurvey> (дата звернення: 20.07.2022).

21. Міністерство та Комітет цифрової трансформації України: веб-сайт. URL: <https://thedigital.gov.ua/> (дата звернення: 02.08. 2022).

22. Податкова система у «Дія. City» може зменшити податкове навантаження у 5 разів: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/03/25/672292/> (дата звернення: 21.10.2022).

23. Світовий банк мобілізує для України пакет екстреного фінансування у понад 700 мільйонів доларів США: веб-сайт. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2022/03/07/world-bank-mobilizes-an-emergency-financing-package-of-over-700-million-for-ukraine> (дата звернення: 30.06.2022).

24. Скільки коштуватиме відновлення України? веб-сайт. URL: <https://www.economist.com/briefing/2022/04/16/what-will-it-cost-to-rebuild-ukraine> (дата звернення: 30.09.2022).

25. Сфера продуктивних ІТ-компаній та стартапів: веб-сайт. URL: https://cdn.regulation.gov.ua/aa/8a/75/59/regulation.gov.ua_IT-product-companies-startups_web.pdf (дата звернення: 12.10. 2022).

26. Цивільний кодекс України: Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 40–44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 09.10.2022).

27. Шмигаль Д. День війни з Росією коштує Україні до \$ 4 мільярдів: веб-сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3452024-den-vijni-z-rosie-u-kostue-ukraini-do-4-milardiv-smigal.html> (дата звернення: 15.10.2022).

REFERENCES:

1. Zakon Ukrainy (2013). «Pro administrativni posluhu» [Vidomosti Verhovnoyi Rady] № 32 (st. 409). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text> (accessed 19 October 2022).

2. Zakon Ukrainy (2014). «Pro derzhavnu dopomogu subiektam hospodariuvannia» [Vidomosti Verhovnoyi Rady] № 34 (st. 1173). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (accessed 28 September 2022).

3. Zakon Ukrainy (2005). «Pro dozvilnu systemu u sferi hospodarskoi diialnosti» [Vidomosti Verhovnoyi Rady] № 48 (st. 483). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text> (accessed 04 August 2022).

4. Zakon Ukrainy (2007). «Pro osnovni zasady derzhavnogo nahliadu (kontroliu) u sferi hospodarskoi diialnosti» [Vidomosti Verhovnoyi Rady] № 29 (st. 389). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-16#Text> (accessed 10 October 2022).

5. Proekt Zakonu vid 02.11.2020 № 4303 (2020). «Pro stymuliuвання розвитку tsyfrovoy ekonomiky v Ukraini» [Oficijnyj portal Verhovnoyi Rady]. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webp-roc4_1?pf3511=70298 (accessed 21 October 2022).

6. Zakon Ukrainy vid 07.08.2018 № 9015 (2018). «Pro Stratehiiu staloho розвитку Ukrainy do 2030 roku»

[Ligazakon]. Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/JH6YF00A?an=332> (accessed 14 September 2022).

7. Zakon Ukrainy (2018). «Pro tovarystva z obmezhenoiu ta dodatkovoiu vidpovidalnistiu» [Vidomosti Verhovnoyi Rady] № 13 (st. 69). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#Text> (accessed 22 September 2022).

8. Bez prohresu – Ukraina v indeksy spryiniattia koruptsii-2021. Available at: <https://ti-ukraine.org/news/bez-progresu-rezultat-ukrayiny-v-indeksi-spryinyattya-koruptsiyi-2021/> (accessed: 03 October 2022).

9. Bohdan T. Platizhnyi balans Ukrainy: osnovni vektory zmin. Available at: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/519139_platizhnyi_balans_ukraini_osnovni.html (accessed: 19 October 2022).

10. Hospodarskyi kodeks Ukrainy (2003). [Vidomosti Verhovnoyi Rady] № 18, № 19–20, № 21–22, (st. 144). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (accessed 23 October 2022).

11. Danylyshyn B. Infliaitsiini protsesy v Ukraini i sviti ta yikh perspektyvy. Available at: https://lb.ua/blog/bogdan_danylyshyn/513069_inflyatsiyni_protsesi_ukraini_i_sviti.html (accessed 23 September 2022).

12. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Available at: <http://www.ukrstat.gov.ua> (accessed 04 September 2022).

13. Derzhavnyi portal 360 Tech Ecosystem Overview. Available at: <https://techecosystem.gov.ua/product-companies> (accessed 22 August 2022).

14. Eksport IT-posluzh v Ukraini zris za try kvartaly na 35% [Opendatabot]. Available at: <https://opendatabot.ua/analytics/it-export> (accessed: 24 September 2022).

15. Izvoshchikova A. Eksport IT-posluzh v Ukraini zris za 9 misiatsiv na 35% [Opendatabot]. Available at: <https://suspijne.media/180773-eksport-it-posluzh-v-ukraini-zris-za-9-misaciv-na-35-opendatabot/> (accessed 21 October 2022).

16. Indeks spryiniattia koruptsii u sviti. Available at: <https://cpi.ti-ukraine.org> (accessed 10 October 2022).

17. Zakon vid 10.12.71 № 322-VIII (1971). «Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy» [Vidomosti Verhovnoyi Rady] dodatok do № 50 (st. 375) iz zminamy, vnesenymy zghidno z Ukazamy Prezydii VR Ukrainskoi RSR. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (accessed 22 September 2022).

18. Kodeks Ukrainy z protsedur bankrutstva (2019). [Vidomosti Verhovnoyi Rady] № 19 (st. 74). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (accessed 13 August 2022).

19. Kolomiets D. Ukraina — YeS: shcho my maemo zrobyty u statusi kandydata i koly mozhlyvyi vstup v Yevrosoiuz. Available at: <https://suspijne.media/253476-ukraina-es-so-mi-maemo-zrobiti-u-statusi-kandidata-i-koli-mozlivij-vstup-v-evrosouz/> (accessed 20 August 2022).

20. Koniunkturni opytuvannia. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/nbusurvey> (accessed 20 Lypnia 2022).

21. Ministerstvo ta Komitet tsyfrovoy transformatsii Ukrainy. Available at: <https://thedigital.gov.ua/> (accessed 02 August 2022).

22. Podatkova systema u «Diia. City» dopomozhe zmenshyty podatkove navantazhennia u 5 raziv.

Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2021/03/25/672292/> (accessed 21 October 2022).

23. Svitovyi bank mobilizuie dlia Ukrainy paket ekstrenoho finansuvannia u ponad 700 milioniv dolariv SShA. Available at: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2022/03/07/world-bank-mobilizes-an-emergency-financing-package-of-over-700-million-for-ukraine> (accessed 30 Chervnia 2022).

24. Skilky koshtuvatyme vidnovlennia Ukrainy? Available at: <https://www.economist.com/briefing/2022/04/16/what-will-it-cost-to-rebuild-ukraine> (accessed 30 September 2022).

25. Sfera produktovykh IT-kompanii ta startapiv. Available at: https://cdn.regulation.gov.ua/aa/8a/75/59/regulation.gov.ua_IT-product-sompnies-startups_web.pdf (accessed 12 October 2022).

26. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy (2003). [Vidomosti Verhovnoyi Rady] № 40-44 (st. 356). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (accessed 09 October 2022).

27. Shmyhal D. Den viiny z Rosiieiu koshtuie Ukraini do \$ 4 miliardiv. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3452024-den-vijni-z-rosieiu-kostueukraini-do-4-milardiv-smigal.html> (accessed 15 October 2022).